

Wartości w czasach zarazy

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badań Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W pierwszej połowie listopada¹ zapytaliśmy naszych respondentów, co jest dla nich w życiu najważniejsze. Badani odpowiadali na pytanie otwarte, mogli zatem swobodnie się wypowiedzieć, bez ograniczenia z góry narzuconą listą odpowiedzi do wyboru.

Wśród wartości, które badani wymieniali najczęściej znalazło się zdrowie, które spontanicznie – jako najważniejsze w życiu – wymieniło 47% respondentów. Na drugim miejscu pod względem częstości znalazła się rodzina, którą wskazało 39% ankietowanych. Biorąc jednak pod uwagę inne wypowiedzi dotyczące rodziny i jej członków (najczęściej w odpowiedziach pojawiały się dzieci i zdrowie rodziny – po 3%, a następnie: dobro rodziny, pomyślność rodziny oraz szczęście rodziny, najbliższych – po 2%), można stwierdzić, iż wartości rodzinne wśród najważniejszych dla siebie wymieniło 47% badanych, czyli tyle samo co zdrowie.

Wartości inne niż zdrowie i rodzina wskazywane były zdecydowanie rzadziej. Dla 8% badanych najważniejsza w życiu jest praca. W tym kontekście dodawano też, że chodzi o dobrą lub ciekawą pracę oraz o pewność zatrudnienia, stabilne zatrudnienie. Po 6% ankietowanych jako najważniejsze dla siebie w życiu wymieniało ogólne zabezpieczenie materialne (dobrobyt, dostatek, stabilizacja materialna/finansowa, bezpieczeństwo finansowe/ekonomiczne) oraz spokój. W odpowiedziach kolejnych 4% badanych wprost pojawiły się w tym kontekście pieniądze (w tym dobre zarobki, godne wynagrodzenie). Warto dodać, iż kwestie zabezpieczenia materialnego lub pieniędzy znalazły się w odpowiedziach łącznie 10% respondentów.

Po 4% ankietowanych odpowiadając na pytanie o to, co jest w ich życiu najważniejsze, wymieniło ojczyznę, Polskę, dobro ojczyzny, patriotyzm oraz spokój w kraju i na świecie (pokój, brak wojny). Dla 3% badanych najważniejsza jest stabilizacja życiowa, ogólna stabilizacja i przewidywalność. Tyle samo (po 3%) w tym kontekście wymieniło wartości religijne (takie jak Bóg, wiara w Boga, zbawienie, religia, Kościół) oraz wolność (ogólnie lub z doprecyzowaniem, że chodzi o wolności

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (366) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 5 do 15 listopada 2020 roku na próbie liczącej 1052 osoby (w tym: 43,0% metodą CAPI, 42,4% – CATI i 14,6% – CAWI).

i swobody obywatelskie, konstytucyjne). Jeszcze rzadziej wymieniano miłość, bezpieczeństwo (poczucie bezpieczeństwa – ogólnie lub fizyczne), rozwój osobisty, samorealizację (możliwość rozwoju, realizację pasji, spełnianie marzeń, osiągnięcie wytyczonych celów), szczęście oraz zgodę, porozumienie, zrozumienie (po 2%).

Pozostałe wartości pojawiały się w odpowiedziach co najwyżej 1% badanych, a wszystkie ich typy zostały zestawione w tabeli. Warto dodać, iż zaledwie 1% respondentów stwierdził, że nie ma niczego takiego, co można uznać za najważniejsze w ich życiu, a 0,3% uchyliło się od jednoznacznej odpowiedzi.

Co dla Pana(i) jest najważniejsze w życiu?

Odpowiedzi na pytanie otwarte

Zdrowie	47%
Rodzina	39%
Praca, dobra praca, pewność zatrudnienia, stabilne zatrudnienie	8%
Dobrobyt, dostatek, stabilizacja materialna/finansowa, bezpieczeństwo finansowe/ekonomiczne	6%
Spokój	6%
Ojczyzna, Polska, dobro ojczyzny, patriotyzm	4%
Pieniądze, dobre zarobki, godne wynagrodzenie	4%
Spokój w kraju i na świecie, pokój, brak wojny	4%
Stabilizacja życiowa, stabilizacja, przewidywalność – ogólnie	3%
Zdrowie rodziny, bliskich	3%
Bóg, wiara w Boga, zbawienie, religia, Kościół	3%
Wolność	3%
Dzieci	3%
Dobro rodziny, pomyślność rodziny	2%
Miłość	2%
Bezpieczeństwo, poczucie bezpieczeństwa – ogólnie lub fizyczne	2%
Rozwój osobisty, samorealizacja, możliwość rozwoju, realizacja pasji, spełnianie marzeń, osiągnięcie wytyczonych celów	2%
Szczęście	2%
Zgoda, porozumienie, zrozumienie	2%
Szczęście rodziny, szczęście najbliższych	2%
Życie, długie życie	1%
Uczciwość	1%
Dobre życie – ogólnie	1%
Przyszłość	1%
Godność, godne życie	1%
Sprawiedliwość	1%
Prawda, prawdomówność	1%
Bezpieczeństwo rodziny, bliskich	1%
Wykształcenie, nauka	1%
Przyjaźń, przyjaciele	1%
Zgoda w rodzinie, spokój w rodzinie, harmonia, dobre relacje z bliskimi	1%
Szacunek, wzajemny szacunek	1%

Co dla Pana(i) jest najważniejsze w życiu? (cd.)

Odpowiedzi na pytanie otwarte

Zakończenie epidemii, pokonanie koronawirusa	1%
Dostęp do lekarzy, możliwość leczenia	1%
Zdrowie dzieci, wnuków	1%
Wnuki	1%
Współmałżonek, znalezienie żony, udane małżeństwo, partner	1%
Radość życia, pogoda ducha	1%
Honor	1%
Dobro, być dobrym człowiekiem	1%
Tolerancja, akceptacja innych niezależnie od przekonań i koloru skóry	1%
Czas wolny, wypoczynek	0,5%
Wartości niematerialne – ogólnie („Bardziej być, niż mieć”)	0,4%
Zdrowie współmałżonka	0,4%
Niezależność, możliwość decydowania o sobie, możliwość wyboru własnej ścieżki życiowej	0,3%
Zaufanie	0,3%
Sport	0,3%
Racjonalność, zachowanie normalności	0,2%
Mieszkanie, budowa domu	0,2%
Wychowanie dzieci	0,2%
Człowiek	0,2%
Demokracja	0,2%
Firma, utrzymanie firmy	0,1%
Wykształcenie dzieci	0,1%
Kultura, dostęp do kultury	0,1%
Brak nudy, przygoda	0,1%
Równość	0,1%
Podróże	0,1%
Rodzice	0,1%
Umiar, korzystanie ze wszystkiego z umiarem	0,1%
Nie wiem, trudno powiedzieć	0,3%
Nic, nie ma nic takiego	1%

Warto przypomnieć, iż niemal dwa lata temu, w badaniu zrealizowanym w styczniu 2019 roku², wybierając z listy zawierającej 16 różnych wartości (ankietowani mogli wskazać z niej nie więcej niż pięć wartości, które uważają za najważniejsze w swoim codziennym życiu), respondenci najczęściej wskazywali szczęście rodzinne (80%), natomiast zachowanie dobrego zdrowia znalazło się na drugim miejscu pod względem częstości wskazań, z odsetkiem zbliżonym do uzyskanego w tegorocznym badaniu (55%). Różnice w kolejności na szczycie hierarchii wartości w obu sondażach można w pewnym stopniu tłumaczyć nadzwyczajnym stanem epidemii, w którym Polacy żyją od niemal

² Zob. komunikat CBOS „Rodzina – jej znaczenie i rozumienie”, luty 2019 (oprac. R. Boguszewski).

dziwięciu miesięcy, kiedy to ich obawy najczęściej koncentrują się właśnie wokół kwestii związanych ze zdrowiem³, a z drugiej strony niebagatelną rolę gra również sam sposób zadania pytań w obu badaniach. W ubiegłorocznym sondażu lista i liczba możliwych do wskazania odpowiedzi w pewnym stopniu mogły stymulować respondentów do wskazywania wartości, które w sytuacji tegorocznej, gdy odpowiedzi udzielali spontanicznie, wymieniając to, co jako pierwsze przyszło im do głowy, nie przyszły im na myśl.

Analizując zróżnicowanie częstości wymieniania wartości, które znalazły się w czołówce rankingu, zauważyć można, iż odpowiedzi badanych różnicuje przede wszystkim ich wiek. Wraz z wiekiem rośnie częstość pojawiania się zdrowia wśród tego, co jest dla respondentów w życiu najważniejsze, przy czym wyróżnić można tu trzy istotnie różniące się od siebie grupy wiekowe. Do pierwszej należą badani poniżej 45 roku życia, spośród których zdrowie wymienił w tym kontekście mniej więcej co trzeci. W grupie wiekowej 45–54 lata zdrowie wymieniła już blisko połowa, a wśród respondentów w wieku 55+ ponad trzy piąte.

TABELA 1

Częstość wymieniania zdrowia wśród wartości najważniejszych w życiu a wiek badanych

18–24 lata	25–34 lata	35–44 lata	45–54 lata	55–64 lata	65 lat i więcej
30%	33%	35%	47%	63%	62%

W przypadku wymieniania wartości rodzinnych analizy statystyczne wykazały natomiast, iż można wyróżnić trzy istotnie się różniące grupy wiekowe. Najczęściej wartości związane z rodziną wymieniali badani w wieku 32–48 lat (65%), rzadziej robili to młodsi, czyli osoby w wieku 18–31 lat (49%), a najrzadziej – respondenci mający co najmniej 49 lat (36%).

TABELA 2

Częstość wymieniania wartości rodzinnych wśród wartości najważniejszych w życiu a wiek badanych

18–31 lat	32–48 lat	49 lat i więcej
49%	65%	36%

Pracę wymieniali natomiast głównie badani w wieku 18–48 lat (14% w tej grupie), a dobrobyt, dostatek, stabilizację materialną lub finansową, bezpieczeństwo finansowe, ekonomiczne lub pieniądze znacznie częściej niż starsi – respondenci w wieku 18–64 lata (11% w tej grupie).

³ Zob. komunikat CBOS „Obawy Polaków w czasach epidemii”, listopad 2020 (oprac. B. Badora).

Z deklaracji badanych wynika, że wartości najważniejsze dla Polaków to zdrowie i rodzina. Na dalszym planie znajduje się praca czy powodzenie materialne. Warto dodać, iż dane uzyskane za pomocą pytania otwartego pozwoliły ankietowanym na swobodne deklaracje, bez sugestii, co powinni ewentualnie wziąć pod uwagę. Można zatem powiedzieć, iż wymienione zostały wartości najbardziej uświadomione przez respondentów (*top of mind*).

Opracowała

Barbara Badora